

2025. szeptember 08. péntek – 5785. év 14.

www.frankel.hu

péntek 18:30 | gy. gy. 19:49 | szombat 10:00 | havdala 20.58 |

82/12

VÁETHÁNÁN

(V. Mózes 3.23. – 7.11.)

וַאֲתַחֲנָן

Mózes elmondja, hogyan imádkozott, és próbálta megváltoztatni azt az ítéletet, melynek értelmében nem mehet be az Ígéret Földjére. Szemrehányást tesz a népnek, és megismétli a Tóra főbb pontjait. Különösképpen a bálványimádás tilalmára figyelmeztet, majd megismétli a Tízparancsolatot is. Ebben a szakaszban találkozunk a Sömá Jiszroëllal, a zsidóság hitvallásával is.

“És esdekeltém”. Mózes könyörgött az Ö...valóhoz, hogy átkelhessen Jordánon, láthassa a szép országot, az Ígéret földjét és bevezethesse oda népét, élhessen ott. A válasz kemény, mivel vétkezett, a Meribáh vizénél, mikor a pörlekedés hevében kétszer sújtott a sziklára, így fakasztott vizet. A Piszga hegy csúcsáról láthatta a szép országot, de nem léphetett földjére. A szidra bővelkedik szép gondolatokban. “Vigyázzatok tehát nagyon magatokra. Az életetekre, az egészségetekre” Bölcsseink e mondat alapján alkották meg az egészségvédő szabályokat. “Ismertesd meg azokat (a törvényeket) gyermekeiddel és gyermekeid gyermekeivel” Fontos parancsolat a következő nemzedék, a szár ne veszítse el szellemi kapcsolatát a gyökérrel és adja át tapasztalatait gyermekeinek, a virágnak. Ez a kötelességre intés a Dövírim könyvében végigvonuló mondanivaló. Az e heti szakasz ismétli meg a tíz parancsolatot; nem mindenütt szó szerint, kb. 14 helyen találunk eltérést, kissé magyarázóbb, bővebb, mint a Jitró szidra szövege. Az egyik leglényegesebb eltérés a szombattal kapcsolatos. A második könyvében az “emlékezzél a szombat napjára”, e heti szidrában az “örizd meg a szombat napját” szöveg olvasható. Bölcsseink szerint a Szináj hegyénél egyszerre hallották a két szót Izrael gyermekei. Mert mindkét értelmezést meg kell tartani. Emlékezz és szenteld meg a pozitív Micvákat: jelenti a gyertyagyújtást, az imákat, a három lakomát, a boráldást. Az örizd meg a tiltó rendelkezéseket jelzi pl. a munkavégzés tilalmát, a hordás-vivés tilalmát, a városon kívüli hosszú út, a tűzgyújtás tilalmát. E két megközelítés biztosítja a szombat nyugalmát, a pihenést. E gazdag szidrában hangzik el a legfontosabb imánkká vált mondat, a Sömá Jiszroël, a Halljad Izrael és az azt követő Vöá háftá az imádkozás parancsa. Szó szerint utasít minket, hogy ezen ígéket naponta kétszer, este és reggel mondjuk el. Egyetlen hely a Tórában, ahol ima kötelezettségről nem utalás, hanem rendelkezés szerepel.

A Tisa BöÁv utáni szombatot a Háftará első szava után vigasztalás szombatjának (שבת נחמו) nevezzük. Ettől kezdve Ros Hásánáig hét héten keresztül olvassuk Jesájáhu próféta vigasztaló szavait. “Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet.” A hagyomány szerint az ismétlődő szó arra utal, hogy a babiloni száműzetés után újabb – és hosszabb – száműzetés vár majd Izrael népére. Így méltán illeti meg a közel kétezer éves gálutban megmaradt zsidó népet a vigasztaló prófétai szó. Talán nem véletlen, hogy éppen ezen a szombaton olvassuk – immár másodszor – a Tízparancsolatot. Az államát és hazáját vesztett Izrael (i.sz. 70) fennmaradását a Tannak és törvényeinek köszönhette. Ennek a Tannak a középpontjában áll a Tízparancsolat. A hagyomány szerint benne foglaltatik a zsidó népre kötelező mind a 613 micve. Mózes utolsó beszéde halála előtt hangsúlyozta, hogy az isteni törvény nem az égben vagy a “tengeren túl” van, hanem “nagyon közel van hozzád az ige, a szádban és a szívedben, cselekedetedben”. Ha figyelmesen megvizsgáljuk a tíz ígét, világosan láthatjuk azok felosztását a fent idézett mondat alapján. Az első és az utolsó parancsolat a szív, gondolat vagy érzés követelménye. Az egy Istenben való feltétlen hitet hirdeti az első. A “Ne kívánd a másét!”, az utolsó ige, ugyancsak az ember belső világához fordul. A harmadik és a kilencedik parancsolat a beszéddel kapcsolatos. “Ne ejtsd ki hiába Isten nevét!” és “Ne tégy hamis tanúvallomást felebarátod ellen!” A többi parancsolat cselekvést tilt meg vagy ír elő. A cselekvést előíró parancsolatok közül talán a legfontosabb az ötödik. “Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű legyél a földön és részesülj minden jóban!” (כבוד אב ואם...) Ebben az ígében nemcsak az egyén szülőtiszteletéről van szó. Benne foglaltatik a nép viszonya őseihez. Az ősök tisztelete a hagyományhoz való pozitív kapcsolatot jelenti. Ez a feltétele annak, hogy a nép hosszú életű legyen. A zsidó nép fennmaradása a hagyományhoz való hűség függvénye. A vigasztalás prófétája is így szól hozzánk: “Tekintsetek Ábrahám atyátokra és Szará anyátokra. . . mert megvigasztalja Isten Ciont. . . pusztáját Édenné, sivatagját Isten kertjévé varázsolja.” Váetchánán (וַאֲתַחֲנָן) hetiszakaszunkban Mózes inti a népet, hogy élete folytonossága a Törvényhez való hűség függvénye. “Nemcsak őseinkkel kötötte Isten ezt a szövetséget, hanem mindannyiunkkal, kik most itt állunk.” A zsidó nép élete a Tízparancsolattal kezdődik és annak szelleme biztosítja további fennmaradását. Évezredes történelmünk minden szenvedése, viszontagsága, üldöztetése nem tudta megtörni Izrael kötődését múltjához, hagyományához, országához. Mózes megdicsérte a pusztában született nemzedéket, akik mintának vették atyáik viselkedését a szinájai kinyilatkoztatáskor. “Bár lenne szívük a jövőben is ilyen, hogy féljenek és tiszteljenek Engem és megtartsák törvényeim, mindvégig saját javukra és gyermekeik javára örök időig.” A hetiszakasz további részében elérkeztünk a zsidó hitvallás legszentebb mondatához: “Halljad, Izrael, az Örökkévaló, a mi Istenünk egyetlenegy!” A mondat folytatása meghatározza az egyén viszonyát Istenhez. “Szeresd az Örökkévaló Istenedet

teljes szíveddel, teljes lelkeddel és mindeneddel.” Ezek a mondatok állnak a mezuzá és a tefilin pergamentekercsein. Ezekkel a szavakkal mentek a halálba kétezer éven át népünk mártírjai. A hetiszakaszcso tovább folytatja az Isten és Izrael közötti kapcsolat leírását. A kiválasztottság tényét írja le. A kiválasztottság nem több jogot hanem több kötelességet ír elő. Nem Izrael különleges tulajdonságait jelenti, hanem Isten szeretete és az ősohöz fűződő viszonya, Ábrahámmal kapcsolatos emléke választotta ki annak utódait hivatás betöltésére. “Nem sokaságtok miatt jelölt ki Isten titeket, mert hiszen ti vagytok a legkisebb a népek között. Hanem Isten szeretete irántatok és az ősapáknak tett esküje tette azt.” Így szólt Mózes halála előtt a kiválasztott néphez. “Náchámu, náchámu ámi” – Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet. Az utolsó gálutot túlélts zsidó nép visszatér országába és visszatér Istenéhez.

Érdemes-e, lehet-e nevelni? Szabad-e egyáltalán? Mi köti össze a nemzedékeket egymással a tapasztalatok végtelen különbsége ellenére, mégis? Mi az, ami közös bennünk, ha nem is értjük egymást pontosan? Smá, Izrael hitvallása nyitómondatához egy egész, önálló jelenetet képzel el a rabbinikus kommentár, az egyik híres midrás. Eszerint a mondat akkor hangzott el, amikor Jákovot, vagyis másik nevén Izraelt halálos ágyán körülvették gyermekei, akikkel igazán nem volt problémátlan a viszonya. Józsefet túlszerette anélkül, hogy őt magát szerette volna, aztán Benjámint József helyett szerette. A többieket, mert nem Ráchel volt az anyjuk, elhanyagolta. Fiai részben egyiptomi, részben kánaáni lányokkal házasodtak, elhagyták az ő útjait, de követték abban, hogy autonóm döntést hozott. Ő is ahhoz volt hűséges, akit szeretett, Ráchelhez. A fiai a legfontosabbat vették el tőle – a testvérüket, Józsefet. Simeon és Lévi szörnyű gonosztette, a vérfürdő, amelyet Dina elrablása után rendeztek, még most, utolsó óráiban is foglalkoztatja, akárcsak, másfelől, Ráchel emléke. Apa és fiúk nagyon sok mindent vethetnek joggal egymás szemére, és még ha rendeződött is a viszonyuk az utolsó időkben, a sebek, amint Jákov búcsúáldása is tanúsítja, nem múltak el nyomtalanul. Ugyanakkor a haldokló Jákob kénytelen szembenézni azzal, hogy semmi más, csak egyedül ők maradnak utána. Ők Isten ígéretének örökösei, ők Izrael 12 törzse, Izrael népének ősapjai. Érthető, ha úgy gondolták a midrás szerzői, hogy átfuthatott az agyán, vajon hagy-e rájuk bármit is, vajon jelent-e számukra bármit az Ő Istene, akivel hontalanná vált mama kedvenceként Bét Élben találkozott, az Ég és Föld között közlekedő angyalok látomásában és aki azóta is kitöltötte az álmait? Hogy kik ezek a fiúk tulajdonképpen, és mi köztük van nekik egymáshoz. Ha Jákov nem ismertette meg a gyerekeivel ezt az Istent, akkor egész hosszú és nehéz élete hiábavaló volt. A fiúk, akik már szintén láttak egyet és mást, megértik az aggyán aggodalmát és erre válaszul nyilvánították ki a hűségüket ahhoz, aki összekötötte őket mindennek ellenére: hallgass ide, Izrael, figyelj és tudd, „az Örökkévaló a mi Istenünk” is, mert az Örökkévaló az Egyetlen számunkra is. Máshogy élünk, mint Te, más tapasztalatok formáltak minket, mások a vonzalmaink és a választásaink, de ahogy Te is akkor találtad meg Őt igazán, amikor új nevet kaptál, amikor önmagadat megtaláltad, úgy mi is akkor találtuk meg Őt, amikor rátértünk a saját, egymáséitól is alapvetően különböző útjainkra. Talán nem mindig ismersz rá önmagadra bennünk, de ettől még a nyomodba léptünk. Ha tényleg így történt, akkor a Smá tanúságtétele egyszerre hagyja jóvá minden újabb nemzedék új útjait, új vonzalmait és belátásait, új tévedéseiket, és tanúskodik arról, hogy végső soron mégis összetartozunk annak révén, az által, ami és aki végtelenül meghalad bennünket, ezért lehet fontos, bizonyára egészen másképp, majd az utánunk jövőknek is – a midrást felidéző és a búcsú családi drámáját aktualizáló Ed Gelb rabbi szerint.

Kuti Andrea: Miközben - évtizedeken át - külföldön éltem és tanultam a zsidóságról, akadémiai és jesiva-beli tanulmányaim mellett azt kutattam, maradt-e valami nyoma a saját családom személyes történeteiben a zsidó vallás gyakorlásának, emlékének. Bármí, egy pici szál, egy pici jel, hogy ez valóban megvolt nálunk is, megerősítené, hogy hiába kell külföldön tanulnom, más nyelven, más kultúrában, ez a vallás tényleg, személyesen is - az enyém. Nem csak keménykötésű, máshol írt és másutt kinyomtatott, megsárgult könyvekhez, nem csak távoli, híres rabbikhoz, tanárokhoz, diákokhoz, és külföldi imakönyvekhez tartozik mindez, de az én családomhoz is. Mindössze pár törmelékét sikerült összeszednem, köztük azt, hogy Anyukám emlékszik, hogy mikor kisgyerek volt, a nagymamája megtanította neki a Smát. Alvás előtt mondták együtt, és az anyukám, kicsiként, nagyon viccesnek tartotta, hogy be kellett fognia a szemét, és számára ismeretlen szavakat mondani, amelyekre viszont ma is emlékszik. De nekem ez a pici emlék is azt jelentette, hogy elcsíptem, megmaradt valami tanúságnak, nemcsak a papírokon, de a személyes emlékekben is. Egyszer, mikor gitárral a kezemben elénekeltem a Smát a szüleimnek, Apukám, aki a Holokausztot gyerekként élte ált, megjegyezte, hogy egy bombázás alatt, mikor egy csillagos házban voltak, levitték őket a pincébe, és mondták neki, hogy most el kell mondani a Smát. Keserédes öröm volt hallani, hogy lám, itt is, megint megjelent a bizonyíték, ez a mienk, az enyém is. Kisgyerekként ő úgy értette, Isten segítségét kérték ezzel, és kis mosollyal hozzátette, hogy ezt meg is kapták. Én pedig megtartom ezt az értelmezést (mint saját “Atyák tanítását”), akkor is, ha ma már tudom a szívszorító összefüggést: lehet, hogy a vallás szerint, a halál torkában, a halál közeledtét érezve mondták akkor ezt vele. Fordult az idő kereke, és most mi énekeljük ezt a gyerekeinkkel lefekvés előtt. Az egyik legédesebb, legtisztább pillanat a nap végén. Egyszer megpróbáltam elmagyarázni akkor 5 éves kislányomnak, hogy a Smá szövege üzenet a múltból, a déd-déd-déd-dédsozólóktól, arról, hogy az Örökkévaló egy. Ő azonban derűs magabiztossággal javított ki. Az Örökkévaló nem egy éves, dehogy, hanem legalább száz, és még mindig él. Sok mindenről szól a mi mai, lefekvés előtti Smá-mondásunk. Az értelme mindig, újra es újra megújul, mélyül, színesebbé válik, és mégis arról szól leginkább, hogy ez a sok minden mind egy.

HÍREK A VILÁGBÓL

Péntek este köszönt be a Szerelmesek Napja. https://bzsh.hu/2025/08/06/pentek-este-koszont-be-a-szerelmesek-napja/
Raoul Wallenbergre emlékeztünk 113. születésnapja alkalmából a Szent István parkban a Raoul Wallenberg emlékműnél. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/raoul-wallenbergre-emlekeztunk-113-szuletesnapja-alkalmabol-a-szent-istvan-parkban-a-raoul-wallenberg-emlekmunel
Egy azeri fiatal állítanak bíróság elé, mert egy zsinagóga elleni támadást tervezett Azerbajdzsán fővárosában, Bakuban. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-bakui-zsinagogat-akarta-felrobbantani-az-iszlam-allam-azeri-hive
Jelentősen megnövekedett az öngyilkosságok száma az izraeli hadseregben. https://kibic.hu/2025/08/06/jelentosen-megnovekedett-az-ongyilkossagok-szama-az-izraeli-hadseregben/
Izrael gázai főrombolója egy lebontásra kijelölt telepen él. https://izraelinfo.com/2025/08/06/izrael-gazai-foromboloja-egy-lebontasra-kijelolt-telepen-el/
BibiLeaks és Katar-gate: „Ez a mi művünk, halló”. https://ujkelet.live/2025/08/07/bibileaks-es-katar-gate-ez-a-mi-muvunk-hallo/
Kiderült , mit tervez a Gázai övezettel Benjamin Netanjahu. https://infostart.hu/kulfold/2025/08/07/kiderult-mit-tervez-a-gazai-ovezettel-benjamin-netanjahu
Zsidó szeretetkórházban halt meg a hírhedt antiszemita újságíró. https://divany.hu/offline/nyilas-ujsgiro/
A zsidó meditáció gyakorlata és hatásai. https://mazsihisz.hu/a-zsidosagrol/judaizmus/a-zsido-meditacio-gyakorlata-es-hatasai
Izrael kitiltotta a jeruzsálemi főmuftit az al-Aksza mecsetből. https://hvg.hu/vilag/20250807_izrael-jeruzsalem-fomufti-kitiltas-al-aksza-mecset
Magyarország szándékosan követett el jogsértést Netanjahu elfogatóparancsa ügyében. https://24.hu/belfold/2025/08/07/benjamin-netanjahu-nemzetkozi-buntetobirosag-elfogatoparancs-magyarorszag-eljaras/
Sosem hallott részletek derültek ki Izrael legvakmerőbb támadásáról - Megszólalt az egyik pilóta. https://www.portfolio.hu/global/20250807/sosem-hallott-reszletek-derultek-ki-izrael-legvakmerobb-tamadasarol-megszolalt-az-egyik-pilota-778783?ct=t
“ A zsidó törvények szerint a foglyok kiváltása (pidjon sevujim) az egyik legfőbb kötelességünk. Maimonidész így fogalmaz: „Nincs nagyobb micva a foglyok kiváltásánál” (Hilchot Mátnot Anijim, 8:10).” https://www.szombat.org/politika/nincs-nagyobb-micva-a-foglyok-kivaltasanal
Megnyerni a háborút, de elveszíteni a PR-harcot – ez Izrael gázai dilemmája. https://index.hu/velemeney/2025/08/07/izrael-gazai-ovezet-hamasz-propaganda-benjamin-netanjahu/
Netanjahu: Izrael a Gázai övezet teljes egészét katonai ellenőrzése alá akarja vonni. https://24.hu/kulfold/2025/08/07/izrael-gazai-ovezet-katonai-ellenorzes-benjamin-netanjahu/
Új animációs film hozza napvilágra a zsidó temetkezési rituálét. https://bzsh.hu/2025/08/07/uj-animacios-film-hozza-napvilagra-a-zsido-temetkezesi-ritualekat/
Örökre összekötve – Egy testvérpár túlélése a pokolban. https://mazsihisz.hu/a-zsidosagrol/tortenelem/holokausz/orokre-osszekotve-egy-testverpar-tulelese-a-pokolban
A kelet-belgiumi Liege repülőtérét tranzitállomásként használják Gázából elhozott szamarak légi szállításhoz franciaországi állatmenhelyekre. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/sanyaru-sorsu-szamarakat-ment-ki-gazabol-egy-izraeli-allatvedo-szervezet
Saját , 80 évvel ezelőtti állapotukra emlékeztetik a holokauszt túlélőit a csontsovány izraeli túsokról készült felvételek. https://kibic.hu/2025/08/05/sajat-80-evvel-ezelotti-allapotukra-emlekeztetik-a-holokauszt-tuleloit-a-csontsovany-izraeli-tuszokrol-keszult-felveletek/
Izrael digitális jövője: riasztó helyzetkép és nagyszabású AI-tervek a kormány asztalán. https://izraelinfo.com/2025/08/07/izrael-digitalis-jovoje-riaszto-helyzetkep-es-nagyszabasu-ai-tervek-a-kormany-asztalan/
Szmotrich „Halál az arabokra” graffiti mellett pózolt és a „népirtó” légitársaság. https://ujkelet.live/2025/08/07/szmotrich-halala-az-arabokra-graffiti-mellett-pozolt-es-a-nepirto-legitarsasag/
Provokatív Izrael-ellenes atrocitás történt Párizsban. https://infostart.hu/kulfold/2025/08/07/provokativ-izrael-ellenes-atrocitas-tortent-parizsban
Netanjahu bejelentette: tényleg a Gázai övezet teljes megszállására készül. https://hvg.hu/vilag/20250807_izrael-gazai-ovezet-netanjahu-megszallas
Megtámadták Izraelt: ballisztikus rakétát lőttek ki a zsidó államra. https://www.portfolio.hu/global/20250805/megtamadtak-izraelt-ballisztikus-raketat-lottek-ki-a-zsido-allamra-778157

Társulati nyomásra lemondta izraeli fellépését a londoni Royal Ballet és Opera. https://papageno.hu/intermezzo/2025/08/lemondta-izraeli-fellepeset-a-londoni-royal-ballet-es-opera/
Mert lesz holnap is. https://www.szombat.org/politika/mert-lesz-holnap-is
Mit jelent, hogy a franciák után a britek és Kanada is elismerné a palesztin államot? https://telex.hu/kulfold/2025/08/05/kanada-nagy-britannia-franciaorszag-onallo-palesztin-allam-elismerese-amerikai-fenyegetes-izrael
Benjámín Netanjahu összehívja a biztonsági kabinetet, hogy döntsenek a háború következő lépéseiről. https://nepszava.hu/3289853_benjamin-netanjahu-izrael-biztonsagi-kabinet
Országos főrabbi: A Hamasz a civil lakosságot pajzsként használja. https://bzsh.hu/2025/08/07/orszagos-forabbi-civillakosság-pajzs/
Emlékeznünk kell – Megemlékezés a Pharrajimos áldozatairól a Holokauszt Emlékközpontban. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/emlekeznunk-kell-megemlekezes-a-pharrajimos-aldozatairól-a-holokauszt-emlekközpontban
Izrael fokozatosan engedélyezi az áruk belépését a Gázai övezetbe a magánkereskedelmi szektoron keresztül. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/egy-ev-utan-eloszor-izrael-fokozatosan-ismet-engedelyezi-az-aruk-bejutását-gaza-maganszektoraba
A rómaiak elleni nagy zsidó felkelés végnapjairól tanúskodik a nemrég előkerült 2000 éves érme. https://kibic.hu/2025/08/01/a-romaiak-elleni-nagy-zsido-felkeles-vegnapjairol-tanuskodik-a-nemreg-elokerult-2000-eves-erme/
Decart: Az izraeli startup, ami lecserélné a YouTube-ot és a Netflixet. https://izraelinfo.com/2025/08/07/decart-az-izraeli-startup-ami-lecserelne-a-youtube-ot-es-a-netflixet/
A vezérkari főnök helyzetértékelése, a túsók rokonainak reakciója és diplomácia. https://ujkelet.live/2025/08/07/a-vezerkari-fonok-helyzetertekelese-a-tuszok-rokonainak-reakcioja-es-diplomacia/
A zsidó bokszbajnok, aki szembeszállt a nácikkal. https://mazsihisz.hu/a-zsidóságrol/tortenelem/a-zsido-bokszbajnok-aki-szembeszallt-a-nacikkal
Egy uniós biztos szerint Izrael gázai műveletei „nagyon hasonlítanak” a népirtáshoz. https://hvg.hu/vilag/20250807_izrael-gazai-ovezet-europai-unio-teresa-ribera-unios-biztos-nepirtas
Netanjahu megszállná a teljes Gázai övezetet. https://telex.hu/kulfold/2025/08/07/benjamin-netanjahu-gazai-ovezet-iranyitas-izrael
„Nem a lelkiismeret emberei vagytok, hanem erkölcsi bűnözők” https://www.szombat.org/politika/nem-a-lelkiismeret-emberei-vagytok-hanem-erkolcsi-bunozok
Felborult egy segélyszállító jármű a Gázai övezetben, 20-an meghaltak. https://nepszava.hu/3289992_gazai-ovezet-segelyszallito-jarmu-felborult-halottak